

Af Direktør Børge Klemmesen, ABIES frø

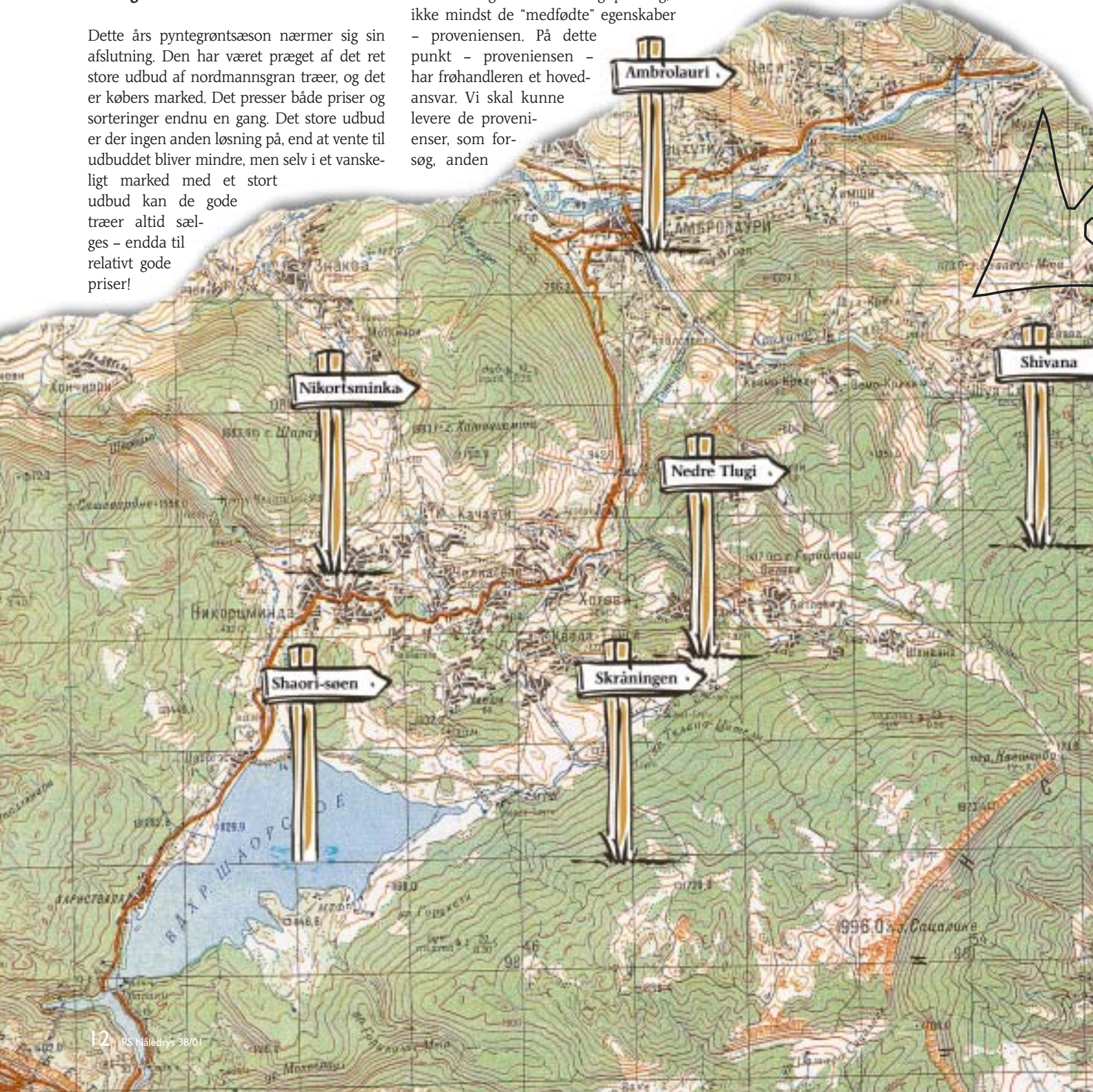
En 5 år lang licens til høst af frø i de samme afdelinger i Ambrolauri Tslugi giver nye muligheder i arbejdet med de georgiske nordmannsgran herkomster.

Dette års pyntegrøntsæson nærmer sig sin afslutning. Den har været præget af det ret store udbud af nordmannsgran træer, og det er købers marked. Det presser både priser og sorteringer endnu en gang. Det store udbud er der ingen anden løsning på, end at vente til udbuddet bliver mindre, men selv i et vanskeligt marked med et stort udbud kan de gode træer altid sælges – endda til relativt gode priser!

Producenten står med smerten

En kulturs kvalitet afhænger i en vis udstrækning af lokalitet og pasning, men ikke mindst de "medfødte" egenskaber – proveniensens. På dette punkt – proveniensens – har frøhandleren et hovedansvar. Vi skal kunne levere de provenienser, som forskning, anden

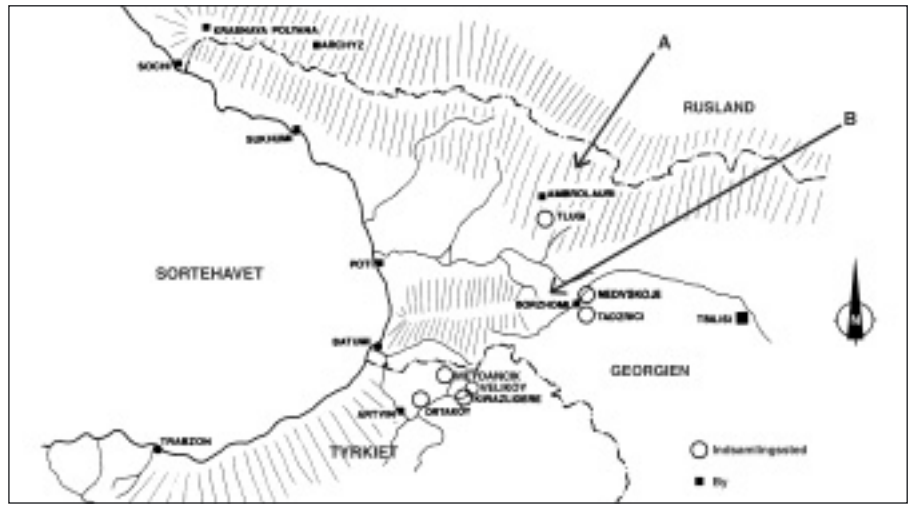
forskning og producenternes erfaringer siger, er de rigtige – og levere dem med fuld sikkerhed for oprindelsen. Som det fremgik af for-

manden for Dansk Juletræsdyrkerforening, Kim Berners, beretning på dette års generalforsamling, er dette fortsat ikke nogen selvfølge. I sidste ende er det producenten, der står tilbage med smerten, hvis træernes egenskaber ikke svarer til det forventede.

Fik licensen

Efter i en del år at have været tilstede i skoven under koglehøsten for at sikre oprindelse og kvalitet på det frø, jeg importerer, har jeg sammen med mine georgiske partnere aktivt søgt et tættere og mere langsigtet samarbejde med det georgiske Skovbrugsdepartement. Samarbejdet omfatter både pleje af bevoksningerne og frøforsyningen. I år kom den positive respons. Den bestod i et udbud af muligheden for flerårige licenser. Vi søgte, og fik som det eneste "hold", en sådan licens.

Figur 1: Placeringen af Ambrolauri (A) og Broshomi (B) i forhold til Sortehavet (mod vest) og hovedstaden Tbilisi mod øst i Georgien.

Figur 3 Skovkort, der viser Tlugi Skovpart (no. 7) mod syd med de enkelte afdelinger. De lyserøde områder er nordmannsgran op til ca. 100 år, mens de mørkerøde er de ældre træer. De øvrige farver repræsenterer andre arter, hvoraf hovedparten er løvtræer.

Figur 2 Kort over Ambrolauri by. Mod vest ligger Shaori-søen, der er en del af Tlugi skovpart, hvis vigtigste del, nordskræningen, rejser sig syd/syd-øst for søen.

Indholdet

Den nye ordning består i hovedtræk af følgende:

1. En 5-årig licens til indsamling af en bestemt mængde frø hvert år på Ambrolauri og Borshomi Skovdistrikter.
2. Eneretten til at samle kogler i bestemte afdelinger, vi selv har udvalgt i Ambrolauri Tlugi og Borshomi Nedzvi.
3. Accept af fast ansættelse af lokale folk, svarende til 2 årsværk. Deres opgave bliver at afmærke og føre tilsyn året rundt med de tildelte afdelinger og dermed foretage den pasning og regulering af bestandene, vi beslutter. Endelig omfatter arbejdet selvfølgelig også at forberede og gennemføre årets koglehøst. I første omgang bruger vi begge årsværk til afdelingerne i Ambrolauri Tlugi, da vi i forvejen har fast tilknyttede folk i Borshomi Nedzvi.

Den nye ordning betyder, at vi kan udbygge alle sider af det faglige arbejde med de vigtigste af nordmannsgran provenienserne. Det giver fordele for både planteskoler og producenter af pyntegrønt, da det er muligt at opfylde endda meget specifikke krav til proveniens og frømateriale.

Perspektiverne

Vi fik licensen kort før høsten i år, men har allerede ansat folkene og dermed iværksat tilsynet med områderne. Nu er opgaven at planlægge arbejdet frem til næste sommer og dermed den næste høst. Det vil jeg inddrage fagligt interesseret i, og jeg er meget åben for henvendelser og forslag til faglige initiativer indenfor det, ordningen åbner op for.

Nyordningen byder på

en række muligheder. Lad mig her kort nævne nogen af dem, jeg umiddelbart kan se:

Med afmærkningen af de tildelte afdelinger og med løbende tilsyn og pleje bliver vigtige og interessante dele af Tlugi-bevoksningen sikret. Det sikrer dele af denne frøkilde mod rovdrift og anden kortsigtet indvirkning.

Ordningen betyder forbedret frø kvalitet, fordi kogleplukningen – også i år med ringere koglesætning – kan tilrettelægges entydigt efter modning og vejrforhold. Vi undgår konkurrence og problemer med plukkere, der vil sikre sig nem plukning og derfor ofte – også i år – begynder endda meget tidligt med den konsekvens, at de indsamlede kogler er dårligt afmodnede.

Forbedring af frøbestanden gennem plejeplaner med fjernelse af døende eller sygdomsramte træer samt reduktion af stamtallet ud fra hensynet til frøets kvalitet frem for produktionen af vedmasse. Den tildelte licens åbner mulighed for at lave sådanne pleje- og hugstplaner, og efter tiltrædelse af Skovbrugsdepartementet, selv gennemføre dem.

Forbedring af frøbevoksningen ud fra pyntegrøntegenskaber. Det er omdiskuteret, hvor meget man kan opnå ved at fjerne dårlige typer og særligt i bestande, der er del af en stor bevoksning.

Det skyldes, at pollen vil kunne komme fra dele af bevoksningen, der ligger udenfor plejeområdet. En fjernelse af egentligt dårlige typer i den udvalgte bestand vil dog betyde, at den mødrende del af bidraget til den dårlige type undgås, og dermed styrke det arbejde med instruktioner til plukkerne, om ikke at plukke på de dårlige typer. Generelt er det svært at påvirke bevoksningens gennemsnit gennem fjernelse af uønskede typer, men derimod kan antallet af de værste ekstremer blive nedbragt.

Modstykket til at fjerne de dårlige typer er tilvalget af de bedste typer – altså udvælg og mærk plustræer for så kun at plukke på

Knoglernes kvalitet bliver testet ved gennemskæring. Gennemskæringen af knoglerne viser, at i år 2001 har bestøvningen i Ambrolauri Tlugi ikke været særlig vellykket.

Figur 4

Danske myndigheder har noget at lære af de georgiske, når det angår udformningen af administrative skrivelser – i dette tilfælde et udsnit af den 5 år lange licens.

dem igen. Her skal der nøje overvejelser til for at sikre, at det giver et reelt bidrag til forbedring af egenskaberne hos det indsamlede frø, men en udvælgelse af plustræer er muligt med den nye licens, hvor både afmærkningen og høstmuligheden kan sikres respekt i hele høstperioden. Med faste plukkere vil plukning og opmærkning af sække kunne opnå den nødvendige grad af sikkerhed for korrekt håndtering.

Lidt mere om de udvalgte afdelinger

Kortet over Georgien på figur 1 placerer Ambrolauri og Borshomi i Georgien, mens kortet på figur 2 viser Ambrolauri by og ned mod vest Shaori-søen, der er en del af Tlugi skovpart, hvis vigtigste del, nordhælden, også kaldet "Tlugi-skråningen", rejser sig syd/syd-øst for søen. Endelig viser det farvelagte skovkort (figur 3) Tlugi Skovpart mod syd med afdelingsinddelingerne. De lyserøde områder er nordmannsgran op til ca. 100 år og de mørkerøde områder er de ældre træer. De øvrige farver repræsenterer andre arter – mest løvtræer.

Den tildelte licens (figur 4) er på grund af de smukke bogstaver i det georgiske sprog meget dekorativ. Den udgør dog stadig noget så kedeligt som en administrativ afgørelse, men man må sige, at vore forvaltningsafgørelser i udtryk og udformning har meget at lære her. De tildelte afdelinger i Ambrolauri Tlugi med underopdeling i litraer, er vist øverst til højre i rubrik 3. Jeg skal ikke gå i detaljer med det her, men 5 af de 6 afdelinger er valgt på nordhælden ved "Tlugi-

skråningen" og begynder nederst fra skovkanten, som ligger ca. 1.125 meter over havet (m.o.h.). Hele området ligger under 1.200 m.o.h. Den 6. afdeling ligger modsat skråningen ved landsbyen Skadici, ca. 1.200 m.o.h.. Udover at ligge lavest muligt, hvilket fortsat antages at have betydning for udspringtidspunktet, er der tale om områder med mange gode typer. Samtidig er det områder, der har været centrale i vore indsamlinger hidtil.

I Borshomi er områderne udpeget, men det er først sket i forbindelse med dette års høst. Kortmateriale foreligger derfor endnu ikke, men det kommer i løbet af efteråret. Det drejer sig om afdelinger i Borshomi Nedzvi omkring landsbyen Nedre Nedzvi og mellem denne og nabolandsbyen Øvre Nedzvi, der ligger godt 1.000 m.o.h.

Samspil med forsknings- og forsøgsvirksomhed

I begyndelsen af 90'erne lavede jeg den første skitse til det, der fra 1999 og foreløbig 2 år frem er blevet etableret som "Frost Frø forsøget". Det er et feltforsøg med 8 georgiske nordmannsgran provenienser, og der er afmærket prøveflader indenfor hver proveniens, hvor frøet til forsøget er indsamlet. De 8 provenienser udgøres af 4 separate bevoksninger med nordmannsgran indeholdende de kommercielt vigtigste: Ambrolauri Tlugi og Borshomi Nedzvi i centrum. De andre 2 er dels Xulo Beshumi, der ligger helt mod syd i Georgien og dels Oni Shovi, der ligger helt mod nord op mod Kaukasusmassivet (se figur 1).

Målet med forsøget er at få klarhed over, hvordan vigtige juletræsegenskaber (udspringtidspunkt, vækstkraft, grenvinkel, antallet af mellemgrene, skudbygning, nålestilling og generel vækstkraft) tager sig ud hos de 8 provenienser. Det er forventningen gennem løbende vurdering af forsøget at kunne gøre forskelle mellem dem op, så det kan indgå som et element ved proveniensanbefalinger. Diskussioner med indsigtfulde folk fra det praktiske skovbrug, fra planteskoler og fra forsknings- og forsøgsvæsen var afgørende for udformningen af og virkeliggørelsen af dette projekt, der nu er anlagt på Langesø og Mattrup Skovdistrikter samt Bredal Planteskole.

Tilstedeværelsen under koglehøsten hvert år helt fra 1993 i kombination med en klar afmærkning af de 8 prøveflader sikrede kontrol med indsamlingen af frøet til forsøget.

Med 3 prøveflader i Ambrolauri Tlugi er denne bevoksning – naturligt nok – i cen-

De lokale bønder driver et landbrug, som vi gjorde det herhjemme i første fjerdedel af sidste århundrede, og det lokale køkken er tidssvarende. Her er der i overensstemmelsen med traditionen lavet "hatja-puri" – brød med frisk hjemmelavet ost indeni.

trum. Den ene af de 3 prøveflader ligger i en af de afdelinger, vi har fået tildelt, – helt nede ved skovkanten i 1.125 m.o.h. For at kunne teste en eventuelt betydning af højdeforskelle for blandt andet udspringtidspunktet ligger de 2 andre højere oppe i henholdsvis 1.425 m.o.h. og 1.550 m.o.h., men i øvrigt tæt ved en anden af de afdelinger, vi har fået tildelt. I Borshomi er der ligeledes 3 prøveflader i forskellig højde, hvor den højest beliggende er helt oppe i 1.850 m.o.h.. Endelig er der 1 prøveflade i henholdsvis Beshumi og i Shovi.

Efterhånden som resultaterne af forsøget begynder at komme, vil det få direkte betydning for anvendelsen af de muligheder, den nye licens- og indsamlingsordning giver. Det vil vise, hvilke provenienser, der primært skal prioriteres i pasningen. Samtidig kan resultaterne kaste lys over, om andre provenienser end de mest gængse, skal undersøges nærmere. Endelig vil arbejdet indenfor Ambrolauri Tlugi og Borshomi Nedzvi kunne levere data og andre informationer, der kan hjælpe med til at forklare forskelle eller særtræk, der er registreret i forsøget i Danmark. Vi regner med at have de første, nogenlunde sikre resultater fra forsøgene, til høsten 2003. Der er altså betydelige synergi-potentialer imellem de 2 initiativer.

Den langfristede sikring af adgangen til fast afgrænsede bestande giver endvidere gode muligheder for at støtte forskningsaktiviteter af forskellig slags. Med løbende tilstedeværelse i områderne året rundt, åbner

det mulighed for at bistå projekter med indsamling af materiale samt anden praktisk assistance. Et projekt, der er på tegnebrættet i øjeblikket, er at teste mulighederne for en genetisk kortlægning af betydende bevoksninger i Georgien for senere at gøre det muligt at teste, om et parti frø kommer fra den ene eller den anden bevoksning. Et sådant arbejde vil kunne drage nytte af de forhold, den 5-årige licens giver.

Lokalt engagement

Den lokale involvering er afgørende på alle niveauer. De bevoksninger, vi baserer vores juletræproduktion på, står ved små landsbyer i georgiske bjergområder. De lokale bønder driver et landbrug, som vi gjorde

i første fjerdedel af sidste århundrede, tilsat en gammel Belarus traktor og en lille benzindrevet lastbil fra 60'erne. Kogleplukningen er for mange den eneste direkte pengeindkomst hele året. Det er derfor vigtigt, at den indtægt også går til dem. Det samme gælder de ansættelser, vi skal foretage under den nye licens, og de lokale er mere end villige til at lære om vore krav – og opfylde dem.

Skole- og sundhedssystemer er forringet betydeligt siden Sovjetunionens sammenbrud. Det samme er veje og busforbindelser til omverdenen. Ambrolauri-regionens kasse er næsten ikke-eksisterende, og de ansvarlige spejder efter lidt indtægter fra de lokale erhvervsaktiviteter, der findes. Koglesalget er sådan en aktivitet. De, der har fulgt området en årrække, vil forstå, hvor nogle af de tidligere forsøg på "monopoliseringer" af handelen med frø eller blot begrænsede tilladelser til kogletransport, har deres baggrund. Vi kender problemet fra Danmark. Hvor skal skatten betales? Derfor har vi registreret det georgiske firma med alle aktiviteter i regionen og betaler skat her. Det betyder noget for opfattelsen af vores arbejde, og det bevirker, at der er vilje til at finde løsninger.

Sidst, men ikke mindst, er der søgt dialog til og tilbudt forpligtende samarbejde med Skovbrugsdepartementet gennem længere tid. Det var tilfældet allerede i forbindelse med

etablering og gennemførelse af feltforsøget med de 8 georgiske provenienser. Vi fik den støtte, vi havde brug for. Myndigheden kan se, at resultaterne af forsøget også kan komme det georgiske skovbrug til nytte. Med den nye licensordning tager dette samarbejde nogle vigtige skridt fremad. Mulighederne i ordningen er skitseret ovenfor. Det er den linie, jeg i meget tæt samarbejde med mine georgiske partnere i firmaet AN JAD-VARI har fulgt. For mig at se, er det i den fortsatte udvikling af et sådant samarbejde med de nationale skovmyndigheder, at

juletræsproducenternes interesser med hensyn til frøet bedst varetages; frem for at spekulere i eksterne kontrolkorps og private dokumentsystemer.

Lad mig afslutningsvis sige, at uden en lokal georgisk partner, med samme indstilling til frøkvalitet og herkomstssikkerhed, ville arbejdet ikke kunne lade sig gøre på den måde og i det tempo, det trods alt er sket i. Lad mig gentage, at både de og jeg er meget åbne for synspunkter på og diskussion om, hvordan de nuværende muligheder skal udvikles. 🌲

Demonstration?

Ring og aftal tid!

Silvatec - din leverandør inden for maskiner til juletræer og pyntegrønt!

Netmaskinen leveres som standard med to tragte, men kan også leveres med tre tragte.

CAMPAGNOLA Silvatec skovmaskiner A/S

Fabriksvej 6 • DK-9640 Farsø • Tel. +45 9863 2411 • www.silvatec.com • silvatec@silvatec.com

HortiCare 13-3-16 m/S, Mg, B, Cu, Mn

- den bedste gødning til juletræer og pyntegrønt

Når du skal bruge gødning, planteværn, net og DLG Service-produkter, så kontakt

HORTI SUPPLY

Blomstervej 8 8381 Tilst Tlf. 70 20 69 22	Grønttorvet 6 2500 Valby Tlf. 36 44 69 20
---	---